

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Αριθμός Γνωμοδότησης 123/2023
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
Α΄ Τακτική Ολομέλεια
Συνεδρίαση της 23^{ης} Νοεμβρίου 2023**

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Νίκη Μαριόλη, Πρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (Ν.Σ.Κ.)

Μέλη: Βασιλική Πανταζή, Στυλιανή Χαριτάκη, Δήμητρα Κεφάλαια, Αθηνά Αλεφάντη, Αντιπρόεδροι του Ν.Σ.Κ., Αλέξανδρος Ροϊλός, Κωνσταντίνα Χριστοπούλου, Ευαγγελία Σκαλτσά, Αγγελική Καστανά, Σταύρος Σπυρόπουλος, Βασίλειος Καραγεώργος, Διονύσιος Χειμώνας, Γεώργιος Γρυλωνάκης, Μαρία Σπάσου, Αθανάσιος Θεοχάρης, Ευτυχία Κασομένου, Παρασκευάς Χρυσοστομίδης, Ιωάννης Αλεξανδράκης, Νικόλαος Πατηνιώτης, Κωνσταντίνος Γεωργιάδης, Παναγιώτης Δημόπουλος, Παναγιώτης Πανάγος, Σπυρίδων Μαυρογιάννης, Ελένη Λευθεριώτου, Εμμανουέλα Πανοπούλου, Θωμάς Καζάκος, Μαρία-Λουίζα Μπακαλάκου, Κωνσταντίνα Νασοπούλου και Ουρανία Πατσοπούλου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Αικατερίνη Πουλίδου, Πάρεδρος του Ν.Σ.Κ.

Αριθμός ερωτήματος: Το με αριθμό πρωτ. 1384/12.12.2022 έγγραφο του Γραφείου Οικονομικών Υποθέσεων – Τμήμα Εκκαθάρισης και Έκδοσης Εντολής Πληρωμής Δαπανών της Προεδρίας της Δημοκρατίας, που υπογράφεται από τον Ειδικό Γραμματέα της Προεδρίας της Δημοκρατίας.

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται, εάν η κράτηση για σύνταξη που επιβάλλεται στην, προβλεπόμενη από το άρθρο 1 του ν. 565/1977, μηνιαία χορηγία του Προέδρου της Δημοκρατίας (Π.τ.Δ.), ευρίσκει ή όχι έρεισμα στις διατάξεις του άρθρου 59 παρ. 1 του π.δ. 169/2007 ή του άρθρου 5 παρ. 1 του ν. 4387/2016.

.....

Επί του ανωτέρω ερωτήματος, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α΄ Τακτική Ολομέλεια) γνωμοδοτεί ως ακολούθως:

Ιστορικό

1. Η ερωτώσα υπηρεσία με το με αρ. πρωτ. 1384/12.12.2022 έγγραφό της θέτει το παρακάτω πραγματικό: *Δυνάμει του με 11583/0092/16.2.2017 εγγράφου της Διευθύντριας Εισοδηματικής Πολιτικής του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους προς το Γραφείο Οικονομικών Υποθέσεων της Προεδρίας της Δημοκρατίας, το αρμόδιο (σύμφωνα με τα άρθρα 2 παρ. 6 και 3 παρ. 7 του π.δ. 351/1991, Α΄ 121, όπως αυτά ισχύουν) Τμήμα Ελέγχου, Εκκαθάρισης και Έκδοσης Εντολής Πληρωμής Δαπανών του ως άνω Γραφείου διενεργεί στο σύνολο της προβλεπόμενης στο άρθρο 1 του ν. 565/1977 μηνιαίας χορηγίας της Προέδρου της Δημοκρατίας κράτηση για κύρια σύνταξη (6,67%) υπέρ του Δημοσίου, το οποίο από 01.01.2017 αποδίδεται στον ΚΑΕ 0824 και δεν μεταφέρεται στον Ηλεκτρονικό Εθνικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-Ε.Φ.Κ.Α.). Σύμφωνα με το προαναφερθέν έγγραφο του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους η ανωτέρω κράτηση διενεργείται διότι, σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. 565/1977, στους αποχωρήσαντες Προέδρους της Δημοκρατίας παρέχεται ισόβια μηνιαία αποζημίωση λόγω εξόδων παράστασης ίση με το ήμισυ της μηνιαίας χορηγίας του εν ενεργεία Προέδρου της Δημοκρατίας, «η οποία ενέχει χαρακτηριστικά σύνταξης». Στο παραπάνω έγγραφο του Γ.Λ.Κ. αναφέρεται, επίσης, ότι η παραπάνω αποζημίωση (λόγω εξόδων παράστασης) χορηγείται από το Δημόσιο με απευθείας επιβάρυνση του Κρατικού Προϋπολογισμού (ΚΑΕ 011) και ως εκ τούτου η κράτηση για κύρια σύνταξη (6,67%) εξακολουθεί να αποτελεί έσοδο του κρατικού προϋπολογισμού και να αποδίδεται στον ΚΑΕ 0824 (κωδικός της ΕΑΠ 30824). Ακολούθησε η 233/2017 γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους η οποία έγινε αποδεκτή από την Υπουργό Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης... Με την ως άνω γνωμοδότηση έγινε δεκτό ότι «ισόβια μηνιαία αποζημίωση που προβλέπεται από την παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 565/1977... δεν έχει το χαρακτήρα σύνταξης αλλά αποζημίωσης προς αντιμετώπιση εξόδων παράστασης στους αποχωρήσαντες Π.τ.Δ και στα μέλη των οικογενειών τους σε περίπτωση θανάτου τους, έτσι ώστε αυτοί να καλύψουν τις εκάστοτε υποχρεώσεις συμμετοχής και παρουσίας τους σε διάφορες αναγκαίες για το κύρος του θεσμού εκδηλώσεις»... Κατόπιν της εξέλιξης αυτής το αρμόδιο κατά τα*

ανωτέρω Τμήμα Ελέγχου, Εκκαθάρισης και Έκδοσης Εντολής Πληρωμής Δαπανών του Γραφείου Οικονομικών Υποθέσεων της Προεδρίας της Δημοκρατίας απευθύνθηκε εκ νέου, με το 645/17.06.2022 έγγραφό του, στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους και ζήτησε τις απόψεις του σχετικά με το ζήτημα της νομιμότητας της διενεργούμενης κράτησης υπέρ του Δημοσίου για κύρια σύνταξη (6,67%) στην καταβαλλόμενη μηνιαία χορηγία της Προέδρου της Δημοκρατίας, η οποία λαμβάνει εξ ιδίου δικαιώματος σύνταξη από τον e-ΕΦΚΑ δυνάμει της 13645/2021 σχετικής πράξης, εκφράζοντας την άποψη ότι η ως άνω παρακράτηση δεν είναι νόμιμη είτε υπό την εκδοχή ότι οι εισφορές αυτές προορίζονται για τη θεμελίωση δικαιώματος σε σύνταξη με βάση την πριν από την εκλογή του ιδιότητα ή δραστηριότητα είτε υπό την εκδοχή ότι οι ίδιες εισφορές χρηματοδοτούν την αποζημίωση του άρθρου 2 του ν. 565/1977 ... Η Προϊσταμένη της Διεύθυνσης Εισοδηματικής Πολιτικής του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, απαντώντας (με το με αρ. πρωτ. 39160/0092/1-7-2022 έγγραφο) δεν δέχθηκε την άποψη αυτή, με την αιτιολογία ότι «η καταβαλλόμενη χορηγία του Προέδρου της Δημοκρατίας πρέπει να υποβάλλεται σε κράτηση υπέρ Δημοσίου (6,67%)», για τους εξής λόγους: α) η μηνιαία χορηγία της Προέδρου της Δημοκρατίας υποβάλλεται σε κράτηση υπέρ Δημοσίου (6,67%) βάσει των διατάξεων του άρθρου 59 του π.δ. 169/2007 και όχι κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 5 του ν. 4387/2016, β) η ανωτέρω κράτηση είναι υποχρεωτική, σύμφωνα με τα γενόμενα δεκτά στην 4664/2012 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, και δεν εξαρτάται από τη δυνατότητα αξιοποίησης του χρόνου για τον οποίο έχουν καταβληθεί ασφαλιστικές εισφορές, γ) η, προβλεπόμενη στο άρθρο 2 παρ. 1 του ν. 565/1977, ισόβια μηνιαία αποζημίωση λόγω εξόδων παραστάσεως, η οποία καταβάλλεται στους αποχωρήσαντες Προέδρους της Δημοκρατίας και ισούται με το ήμισυ της μηνιαίας χορηγίας του εν ενεργεία Προέδρου της Δημοκρατίας, ενέχει χαρακτηριστικά σύνταξης του Δημοσίου και, τέλος, δ) η άμεση συσχέτιση της ως άνω μηνιαίας αποζημίωσης λόγω εξόδων παραστάσεως με τις παροχές συνταξιοδοτικού χαρακτήρα που χορηγεί το Δημόσιο επιρρωνύεται από την αναλογική εφαρμογή των συνταξιοδοτικών διατάξεων του Δημοσίου για τη μεταβίβαση της ως άνω παροχής στα μέλη της οικογένειας των θανόντων Προέδρων της Δημοκρατίας ... Στο παραπάνω έγγραφο του Γ.Λ.Κ. αναφέρεται, επίσης, ότι η επιβαλλόμενη στη χορηγία του Προέδρου της Δημοκρατίας κράτηση υπέρ Δημοσίου (6,67%) δεν έχει ανταποδοτικό χαρακτήρα.

2. Στη συνέχεια η ερωτώσα υπηρεσία διατυπώνει την άποψη ότι η *διενεργούμενη επί της χορηγίας του Προέδρου της Δημοκρατίας κράτηση για κύρια σύνταξη υπέρ του Δημοσίου δεν ευρίσκει έρεισμα σε ρητή διάταξη της κείμενης νομοθεσίας από την οποία να προκύπτει η υποχρέωση αυτή και θέτει το ερώτημα αν η παρακράτηση εισφοράς κλάδου σύνταξης ύψους 6,67%, η οποία πραγματοποιείται από το Τμήμα Ελέγχου, Εκκαθάρισης και Έκδοσης Εντολής Πληρωμών Δαπανών του Γραφείου Οικονομικών Υποθέσεων της Προεδρίας της Δημοκρατίας στην, προβλεπόμενη από τις διατάξεις του άρθρου 1 του ν. 565/1977, χορηγία του Προέδρου της Δημοκρατίας, ευρίσκει ή όχι νόμιμο έρεισμα στις διατάξεις του άρθρου 59 παρ. 1 του π.δ. 169/2007 ή του άρθρου 5 παρ. 1 του ν. 4387/2016.*

3. Επί του με αριθμό πρωτ. 224-197/Φ.03.2022/23.02.2023 εγγράφου του χειριζόμενου το ερώτημα Γραφείου Νομικού Συμβούλου του Υπουργείου Εσωτερικών για παροχή απόψεων, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2 εδ. γ' του άρθρου 8 του ν. 4831/2021, το Τμήμα Β' Συνταξιοδοτικής Πολιτικής της Διεύθυνσης Εισοδηματικής Πολιτικής του Γ.Λ.Κ. στο με αριθμό πρωτ. 2/9707/ΔΕΠ/24.02.2023/06.03.2023 έγγραφό του, που υπογράφεται από τον Αν. Προϊστάμενο της Διεύθυνσης, αναφέρει τα ακόλουθα: *Απαντώντας στο ανωτέρω σχετικό και αναφορικά με την υποχρέωση διενέργειας της κράτησης 6,67% υπέρ Δημοσίου επί της μηνιαίας χορηγίας του Προέδρου της Δημοκρατίας, σας πληροφορούμε ότι η Υπηρεσία μας εμμένει στις απόψεις που έχουν εκφραστεί με το με αριθμό 39160/0092/1-7-2022 έγγραφό μας. Επιπροσθέτως επισημαίνεται ότι η 233/2017 γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους δεν έχει γίνει δεκτή από τον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος είχε τη νομοθετική πρωτοβουλία των διατάξεων του ν. 565/1977.*

4. Επί του παραπάνω ερωτήματος εκδόθηκε η με αριθμό 56/2023 γνωμοδότηση του Γ' Τμήματος του Ν.Σ.Κ. στην οποία διατυπώθηκαν δύο (2) αντίθετες απόψεις. Ειδικότερα, κατά την άποψη της πλειοψηφίας, έγινε δεκτό ότι η κράτηση για σύνταξη που επιβάλλεται στην, προβλεπόμενη από τις διατάξεις του άρθρου 1 του ν. 565/1977, μηνιαία χορηγία του Προέδρου της Δημοκρατίας, δεν ευρίσκει έρεισμα στις διατάξεις του άρθρου 59 παρ. 1 και 8 του π.δ. 169/2007 ούτε στις διατάξεις του άρθρου 4 παρ. 1 και του άρθρου 5 παρ. 1 του ν. 4387/2016, κατά δε την άποψη της μειοψηφίας, έγινε δεκτό ότι η καταβαλλόμενη στον Π.τ.Δ. μηνιαία χορηγία οδηγεί σε λήψη ισόβιας μηνιαίας αποζημίωσης λόγω εξόδων παραστάσεως, η οποία ενέχει τα χαρακτηριστικά σύνταξης και για τον λόγο αυτόν υπόκειται στη συνταξιοδοτική

κράτηση του άρθρου 59 του π.δ/ 169/2007. Λόγω δε της σπουδαιότητας του ζητήματος επί του οποίου διατυπώθηκαν οι προεκτεθείσες αντίθετες απόψεις, η παραπάνω γνωμοδότηση, με ομόφωνη γνώμη των μελών του Γ΄ Τμήματος, παρέπεμψε το υποβληθέν ερώτημα στην Ολομέλεια, κατ' εφαρμογή της παρ. 4 εδ. δ΄ του άρθρου 7 του ν. 4831/2021 (Α΄ 170 - Οργανισμός ΝΣΚ και κατάσταση των λειτουργιών και υπαλλήλων του).

Νομοθετικό πλαίσιο

5. Στις διατάξεις των άρθρων 1, 4 παρ. 4 και 5, 25 παρ. 4, 26, 30 παρ. 1 και 2, 33 παρ. 3 και 50 του ισχύοντος Συντάγματος ορίζονται τα εξής :

Άρθρο 1

- «1. Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.
2. Θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία.
3. Όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το Λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού και του Έθνους και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα».

Άρθρο 4

- «4. Μόνο οι Έλληνες πολίτες είναι δεκτοί σε όλες τις δημόσιες λειτουργίες, εκτός από τις εξαιρέσεις που εισάγονται με ειδικούς νόμους.
5. Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους».

Άρθρο 25

- «4. Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης».

Άρθρο 26

- «1. Η νομοθετική λειτουργία ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.
2. Η εκτελεστική λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση.
3. Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια· οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού».

Άρθρο 30

- «1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι ρυθμιστής του Πολιτεύματος. Εκλέγεται από τη βουλή για περίοδο πέντε ετών, όπως ορίζεται στα άρθρα 32 και 33.
2. Το αξίωμα του Προέδρου είναι ασυμβίβαστο με οποιοδήποτε άλλο αξίωμα, θέση ή έργο».

Άρθρο 33

«3. Νόμος ορίζει τη χορηγία που καταβάλλεται στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τη λειτουργία των υπηρεσιών που οργανώνονται για την εκτέλεση των καθηκόντων του».

6. Στο ν. 565/1977 «Περί καθορισμού της χορηγίας του Προέδρου της Δημοκρατίας» (Α'85) ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 1

«Η προς τον Πρόεδρον της Δημοκρατίας μηνιαία χορηγία ορίζεται ίση προς το διπλάσιο των κατά το άρθρο 63 παρ. 1 του Συντάγματος απολαβών των Βουλευτών».

[Το παραπάνω άρθρο στην αρχική του μορφή είχε ως εξής:

«1. Η προς τον Πρόεδρον της Δημοκρατίας μηνιαία χορηγία ορίζεται ίση προς το τετραπλάσιο των κατά το άρθρο 63 παρ. 1 του Συντάγματος απολαβών των Βουλευτών.

2. Εις τον Πρόεδρον της Δημοκρατίας καταβάλλεται μηνιαίως, ως έξοδα παραστάσεως, ποσόν ίσον προς το τρίτον της χορηγίας αυτού, μη υποκείμενον εις φορολογίαν ή κράτησιν».

Με τη διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 10 «Αυτοτελής φορολόγηση» του ν. 2459/1999 «Κατάργηση φορολογικών απαλλαγών και άλλες διατάξεις» (Α' 17) η ως άνω παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 565/1977 αντικαταστάθηκε ως εξής: «2. Στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας καταβάλλεται μηνιαίως, ως έξοδα παράστασης ποσό ίσο προς το τρίτο της χορηγίας αυτού, το οποίο δεν υπόκειται σε κράτηση. Τα κατά τα ανωτέρω καταβαλλόμενα έξοδα παράστασης φορολογούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5 του Ζ΄ Ψηφίσματος του έτους 1975 της Ε΄ Αναθεωρητικής Βουλής» ισχύουσα για τα εισοδήματα που αποκτήθηκαν από 1.1.1997 και μετά. Στη συνέχεια με τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 1 «Μείωση αποδοχών στον ευρύτερο δημόσιο τομέα» του Κεφαλαίου Α΄ «Μέτρα για τη μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και εισοδηματική πολιτική έτους 2010» του ν. 3833/2010 «Προστασία της εθνικής οικονομίας - Επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης» (Α΄ 40), με έναρξη ισχύος από 1.1.2010, ορίσθηκε ότι: «Τα έξοδα παράστασης του Προέδρου της Δημοκρατίας, όπως καθορίζονται στο άρθρο 1 παρ. 2 του ν. 565/1977 (ΦΕΚ 85 Α΄), καθώς και του Προέδρου της Κυβέρνησης, του Προέδρου της Βουλής, του Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης, των Υπουργών και των Υφυπουργών, όπως καθορίζονται με την αριθ. 70025/1929/5.6.1979 απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, που κυρώθηκε με το άρθρο 55 του ν. 1249/1982 (ΦΕΚ 43 Α΄), μειώνονται κατά ποσοστό δώδεκα τοις εκατό (12%)». Τέλος, με τις διατάξεις των παρ. 1 και 2 του άρθρου 16 του ν. 4081/2012 «Περιστολή δημοσίων δαπανών, ρύθμιση θεμάτων δημοσιονομικών ελέγχων και άλλες διατάξεις» (Α΄184) η παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 565/1977 αντικαταστάθηκε από 1.9.2012 ως εξής: «Η προς τον

Πρόεδρο της Δημοκρατίας παρεχομένη μηνιαία χορηγία ορίζεται ίση προς το διπλάσιο των κατά το άρθρο 63 παρ. 1 του Συντάγματος απολαβών των Βουλευτών», ενώ με την παρ. 3 του ως άνω άρθρου 16 η παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 565/1977 καταργήθηκε από 1.9.2012.]

Άρθρο 2

«1. Εις τους Προέδρους της Δημοκρατίας τους αποχωρήσαντας από της ισχύος του Συντάγματος του 1975, ως και εις τους εφεξής αποχωρούντας, παρέχεται εκ του Δημοσίου Ταμείου ισοβίως μηνιαία αποζημιώσεις λόγω εξόδων παραστάσεως ίση προς το ήμισυ της παροχής της προβλεπόμενης υπό της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του παρόντος.

2. Εις τα μέλη της οικογενείας των περί των οποίων ο παρών νόμος Προέδρων καταβάλλεται από της επιούσης του θανάτου των, τμήμα της αποζημιώσεως περί ης η παράγραφος 1 του παρόντος άρθρου, εφαρμοζομένων αναλόγως των εκάστοτε ισχυουσών διατάξεων περί συνταξιοδοτήσεως των οικογενειών των εν ενεργεία πολιτικών υπαλλήλων ή συνταξιούχων του Δημοσίου, όσον αφορά εις τα πρόσωπα, άτινα δικαιούνται ταύτης, τας προϋποθέσεις και την διάρκειαν χορηγήσεως ως και το ύψος 7 αυτής, οριζομένου εις ποσοστόν της εις τον αποχωρήσαντα Πρόεδρον ανηκούσης αποζημιώσεως. 3. Η καταβολή της παροχής του παρόντος άρθρου αποκλείει πάσαν άλλην εκ συντάξεως παροχήν εκ του Δημοσίου Ταμείου».

Άρθρο 3

«1. Αι παροχαί των άρθρων 1 και 2 του παρόντος καταβάλλονται μόνον καθ' ημερολογιακόν μήνα. 2. Αι ισχύουσαι διατάξεις: α) Περί υπαγωγής εις την φορολογίαν εισοδήματος της βουλευτικής αποζημιώσεως και β) περί παρακρατήσεως του φόρου εισοδήματος επί της βουλευτικής αποζημιώσεως εφαρμόζονται αναλόγως και επί των παροχών, περί των οποίων η παράγραφος 1 του άρθρου 1 και αι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 2 του παρόντος».

Άρθρο 4

«1. Εις τον Κρατικόν Προϋπολογισμόν εγγράφονται υπό ίδιον φορέα και κωδικούς αριθμούς αι αναγκαίαι πιστώσεις διά την καταβολήν της κατά τα προηγούμενα άρθρα χορηγίας και των εξόδων παραστάσεως εις τον Πρόεδρον της Δημοκρατίας και εις τα αναφερόμενα εις το άρθρον 2 του παρόντος πρόσωπα. 2. Η διάθεσις των κατά την προηγουμένην παράγραφον πιστώσεων ενεργείται υπό του Γενικού Γραμματέως της Προεδρίας της Δημοκρατίας ως κυρίου διατάκτου».

Άρθρο 5

«Αι εκάστοτε ισχύουσai διατάξεις περί υγειονομικής περιθάλψεως των Βουλευτών ισχύουν και δια τα πρόσωπα τα αναφερόμενα εις τα άρθρα 1 και 2 του παρόντος».

7. Στις διατάξεις των παρ. 1 του άρθρου 1 και των παρ. 1, 8 και 9 του άρθρου 59 του π.δ. 169/2007 «Κώδικας Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων» (Α' 210) ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

Άρθρο 1 "Πολιτικοί υπάλληλοι-προϋποθέσεις σύνταξης"

«1. Ο τακτικός δημόσιος υπάλληλος που λαμβάνει κάθε μήνα μισθό από το Δημόσιο Ταμείο ή από άλλους ειδικούς πόρους, δικαιούται σε ισόβια σύνταξη από το Δημόσιο Ταμείο: α) Αν..»

Άρθρο 59¹

«1. Στους δημόσιους υπαλλήλους, πολιτικούς και στρατιωτικούς, που διορίζονται ως τακτικοί υπάλληλοι ή κατατάσσονται ως στρατιωτικοί από 1^{ης} Οκτωβρίου 1990 και μετά, καθώς και στους υπαλλήλους ειδικών κατηγοριών, που προσλαμβάνονται από την ίδια ημερομηνία και συνταξιοδοτούνται από το Δημόσιο, επιβάλλεται κράτηση υπέρ του Δημοσίου για σύνταξη στις μηνιαίες συντάξιμες αποδοχές τους ίση με το ποσοστό που ισχύει κάθε φορά για τους ασφαλισμένους στην κοινή ασφάλιση του Ι.Κ.Α. Η κράτηση αυτή επιβάλλεται και στα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων, Πάσχα και αδειάς.

(.....)

8. Η κράτηση της παραγράφου 1 επιβάλλεται και στις μηνιαίες συντάξιμες αποδοχές των υπαλλήλων των νομικών προσώπων δημόσιου ή ιδιωτικού δικαίου γενικά, που έχουν δικαίωμα σύνταξης από το Δημόσιο καθώς και στις συντάξιμες αποδοχές οποιουδήποτε δημόσιου λειτουργού, που δικαιούται σύνταξη ή χορηγία από αυτό και αποδίδεται κάθε μήνα στο Δημόσιο.

9. Από 1ης Ιανουαρίου 1993 επιβάλλεται μηνιαία κράτηση για σύνταξη σε όλους τους υπαλλήλους των παρ. 1 και 8, που έχουν προσληφθεί μέχρι την 30η Σεπτεμβρίου 1990, η οποία ανέρχεται σε ποσοστό 3% στις αποδοχές της παραγρ. 2, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και οι μετά την 1η Ιανουαρίου 1991 ποσοστιαίες αυξήσεις, αυξάνεται δε σε ποσοστό 5% από 1ης Ιανουαρίου 1994 και στο ποσοστό που ισχύει κάθε φορά ως εισφορά εργαζόμενου για τους ασφαλισμένους στην κύρια κοινή ασφάλιση του Ι.Κ.Α., από 1ης Ιανουαρίου 1995 και μετά. Όπου ενεργείται κράτηση

¹ Στο άρθρο 59 του εν λόγω Κώδικα, κωδικοποιήθηκαν, εκτός των άλλων, το άρθρο 6 του ν. 1902/1990 (Α' 138) και το άρθρο 20 παρ. 2 του ν. 2084/1992 (Α' 165)

για σύνταξη και είναι μικρότερη από το παραπάνω ποσοστό αναπροσαρμόζεται στο ποσοστό αυτό. (Άρθρο 20 παρ. 2 ν. 2084/1992)».

8. Στις διατάξεις των παρ. 1 περ. α. και παρ. 3 του άρθρου 4 «Υπαγωγή στον Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης των υπαλλήλων-λειτουργών του Δημοσίου καθώς και των στρατιωτικών» του Κεφαλαίου Β΄ «Συντάξεις Δημοσίων Υπαλλήλων και Στρατιωτικών», των παρ. 1 και 2 περ. α) του άρθρου 5 «Ενιαίοι κανόνες ασφάλισης παροχών υπαλλήλων Δημοσίου», της παρ. 1 εδ. α του άρθρου 51 «Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης-Σύσταση-Σκοπός» και της παρ. 1 του άρθρου 51 Α του ν. 4387/2016 «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας-Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού-συνταξιοδοτικού συστήματος-Ρυθμίσεις φορολογίας εισοδήματος και τυχερών παιγνίων και άλλες διατάξεις», όπως ισχύουν μετά την τροποποίηση και συμπλήρωσή τους με τις διατάξεις του ν. 4670/2020 «Ασφαλιστική μεταρρύθμιση και ψηφιακός μετασχηματισμός Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (ε-Ε.Φ.Κ.Α) και άλλες διατάξεις» (Α΄ 43) ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 4

«1. α. Από 1.1.2017 οι τακτικοί και μετακλητοί υπάλληλοι και λειτουργοί του Δημοσίου, οι τακτικοί και μετακλητοί υπάλληλοι και λειτουργοί της Βουλής, των Ν.Π.Δ.Δ. και των ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμίδας, οι ιερείς και οι υπάλληλοι των εκκλησιαστικών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, καθώς και τα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων, των Σωμάτων Ασφαλείας και του Πυροσβεστικού Σώματος, από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου υπάγονται για κύρια σύνταξη στο ασφαλιστικό - συνταξιοδοτικό καθεστώς του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (Ε.Φ.Κ.Α.) που συνιστάται με τις διατάξεις του άρθρου 51 και οι συντάξεις τους κανονίζονται και καταβάλλονται με βάση τις ρυθμίσεις του παρόντος. (.....)

3. Οι διατάξεις των ανωτέρω παραγράφων δεν έχουν εφαρμογή:

α. για όσους από τα ανωτέρω πρόσωπα υπάγονται στις διατάξεις των νόμων 1897/1990 (Α΄ 120) και 1977/1991 (Α΄ 185),

β. για όσους δικαιούνται πολεμική σύνταξη ή σύνταξη αναπήρου οπλίτη ειρηνικής περιόδου ή σύνταξη Εθνικής Αντίστασης Ο.Γ.Α. ή ανασφάλιστου Αγωνιστή Εθνικής Αντίστασης, σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.δ. 168/2007 (Α΄ 209), του Π.δ. 169/2007 (Α΄ 210) και των άρθρων 22 και 27 του Ν. 1813/1988 (Α΄ 243),

γ. για τους λογοτέχνες - καλλιτέχνες που δικαιούνται σύνταξη από το Δημόσιο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 του Ν. 3075/2002 (Α΄ 297),

δ. για όσους λαμβάνουν προσωπική σύνταξη, καθώς και

ε. για όσους δικαιούνται σύνταξη λόγω ανικανότητας ή λόγω θανάτου που προήλθε πρόδηλα και αναμφισβήτητα εξαιτίας της υπηρεσίας και ένεκα ταύτης, σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.δ. 169/2007 σε συνδυασμό και με αυτές του Π.δ. 168/2007.

Τα ανωτέρω πρόσωπα εξακολουθούν να υπάγονται στο ασφαλιστικό - συνταξιοδοτικό καθεστώς του Δημοσίου και οι συντάξεις τους κανονίζονται με βάση τις ισχύουσες κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου συνταξιοδοτικές διατάξεις του Δημοσίου και καταβάλλονται από το Δημόσιο.

Οι διατάξεις της παραγράφου αυτής έχουν εφαρμογή και για τα πρόσωπα στα οποία μεταβιβάστηκε ή μεταβιβάζεται η σύνταξη των υπαγομένων σε αυτές προσώπων».

Άρθρο 5

«1. Από 1.1.2017 το συνολικό ποσοστό εισφοράς κλάδου σύνταξης στον Ε.Φ.Κ.Α. ασφαλισμένου και εργοδότη ορίζεται σε 20% επί των συνταξίμων μηνιαίων αποδοχών των προσώπων της περίπτωσης α' της παραγράφου 1 του άρθρου 4, και κατανέμεται κατά 6,67% σε βάρος του ασφαλισμένου και κατά 13,33% σε βάρος του Δημοσίου και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου.

2. α) Το ανώτατο όριο ασφαλιστέων αποδοχών για τον υπολογισμό της μηνιαίας ασφαλιστικής εισφοράς των μισθωτών και των εργοδοτών, ορίζεται στο ποσό των έξι χιλιάδων πεντακοσίων (6.500) ευρώ, αναπροσαρμοζόμενο από την 1.1.2023 έως 31.12.2024 κατ' έτος με διαπιστωτική πράξη του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, κατά το ποσοστό μεταβολής του μέσου ετήσιου γενικού δείκτη τιμών καταναλωτή του προηγούμενου έτους. Σε περίπτωση αρνητικής τιμής του ως άνω ποσοστού το ποσό των ασφαλιστέων αποδοχών παραμένει στα επίπεδα του προηγούμενου έτους. Από 1.1.2025 και εφεξής το ανώτατο όριο των ασφαλιστέων αποδοχών προσαυξάνεται κατ' έτος κατά τον δείκτη μεταβολής μισθών σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στη παράγραφο 4 του άρθρου 8».

Άρθρο 51

«1. Συνιστάται Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) με την επωνυμία «Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης», αποκαλούμενο στο εξής «Ε.Φ.Κ.Α.», το οποίο τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και έχει την έδρα του στην Αθήνα».

Άρθρο 51^Α

«1. Το Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) με την επωνυμία «Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (Ε.Φ.Κ.Α.)» μετονομάζεται από την 1.3.2020 σε «Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης», αποκαλούμενος στο εξής

«e-Ε.Φ.Κ.Α.». Όπου στην κείμενη νομοθεσία αναφέρεται «Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (Ε.Φ.Κ.Α.)», νοείται ο «Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (e-Ε.Φ.Κ.Α.)».

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων

Κατά τη συζήτηση ενώπιον της Ολομέλειας διατυπώθηκαν οι ακόλουθες δύο (2) γνώμες:

9. Σύμφωνα με την πλειοψηφήσασα γνώμη που υποστηρίχθηκε από τους: Νίκη Μαριόλη, Πρόεδρο του Ν.Σ.Κ., Βασιλική Πανταζή, Στυλιανή Χαριτάκη, Δήμητρα Κεφάλα, Αθηνά Αλεφάντη, Αντιπροέδρους του Ν.Σ.Κ., Αλέξανδρο Ροϊλό, Ευαγγελία Σκαλτσά, Αγγελική Καστανά, Σταύρο Σπυρόπουλο, Βασίλειο Καραγεώργο, Γεώργιο Γρυλωνάκη, Μαρία Σπάσου, Αθανάσιο Θεοχάρη, Ευτυχία Κασομένου, Κωνσταντίνο Γεωργιάδη, Παναγιώτη Δημόπουλο, Σπυριδώνα Μαυρογιάννη, Ελένη Λευθεριώτου, Εμμανουέλα Πανοπούλου, Θωμά Καζάκο, Κωνσταντίνα Νασοπούλου και Ουρανία Πατσοπούλου, Νομικούς Συμβούλους του Κράτους, (ψήφοι 22), από τις παρατιθέμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς και σε συνδυασμό, συνάγονται τα ακόλουθα:

10. Σύμφωνα με το άρθρο 26 του Συντάγματος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μετέχει της νομοθετικής και της εκτελεστικής λειτουργίας. Το νομικό καθεστώς και οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας ρυθμίζονται διεξοδικά στα άρθρα 30-50 του Συντάγματος, ο γενικός δε χαρακτηρισμός με τον οποίο το άμεσο και ανώτατο αυτό πολιτειακό όργανο εισάγεται στο σύστημα των συνταγματικών διατάξεων είναι αυτός του ρυθμιστή του πολιτεύματος (άρθρο 30 παρ.1) (Βενιζέλος, Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου, έκδοση 2008, σελ. 574). Περαιτέρω, ορίζεται ότι εκλέγεται από τη Βουλή (άρθρο 30 παρ.1 εδ. β), καθιερώνεται απόλυτο ασυμβίβαστο του αξιώματός του με οποιοδήποτε άλλο δημόσιο αξίωμα ή οποιαδήποτε θέση ή έργο (άρθρο 30 παρ. 2) και προβλέπεται η προεδρική χορηγία (άρθρο 33 παρ. 3) ως αντιστάθμισμα του ασυμβιβάστου και εξασφάλιση της ανεξαρτησίας του Προέδρου (Χρυσόγονος, Συνταγματικό Δίκαιο, έκδοση 2014, σελ. 562, 563, Παντελής, Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, 5η έκδοση, σελ. 370).

11. Σε εκτέλεση της παρ. 3 του άρθρου 33 του Συντάγματος εκδόθηκε ο ν. 565/1977 που ρύθμισε τα της χορηγίας του Προέδρου της Δημοκρατίας, στην εισηγητική δε έκθεση του νόμου αυτού σημειώνεται «η ιδιάζουσα έννοια της χορηγίας αυτής». Ειδικότερα, με το άρθρο 1 του νόμου αυτού, όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 16 του ν. 4081/2012, καθορίζεται το ποσό της μηνιαίας χορηγίας που

υπολογίζεται με βάση τη βουλευτική αποζημίωση, και με το άρθρο 2 προβλέπεται η παροχή, ισοβίως, από το δημόσιο ταμείο στους αποχωρούντες Προέδρους της Δημοκρατίας μηνιαία αποζημίωση λόγω εξόδων παράστασης που καθορίζεται σε ποσοστό επί της χορηγίας, ώστε αυτοί να δύνανται να καλύψουν τις εκάστοτε υποχρεώσεις συμμετοχής και παρουσίας τους σε διάφορες αναγκαίες για το κύρος του θεσμού εκδηλώσεις. Περαιτέρω, στο άρθρο 3 προβλέπεται ότι, ως προς τη χορηγία και την αποζημίωση λόγω εξόδων παράστασης, εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις που ισχύουν για τη φορολόγηση και την παρακράτηση φόρου εισοδήματος επί της βουλευτικής αποζημίωσης. Στο άρθρο 4 του ίδιου νόμου ορίζεται ότι οι πιστώσεις τόσο για τη μηνιαία χορηγία του εν ενεργεία Προέδρου όσο και για την μηνιαία αποζημίωση που καταβάλλεται στους αποχωρούντες, λόγω εξόδων παράστασης, εγγράφονται στον κρατικό προϋπολογισμό «υπό ίδιον φορέα και κωδικούς», κύριος δε διατάκτης για τη διάθεση των πιστώσεων αυτών είναι ο Γενικός Γραμματέας της Προεδρίας της Δημοκρατίας. Τέλος, στο άρθρο 5 ορίζεται ότι για τον εν ενεργεία και τον αποχωρούντα Π.τ.Δ. ισχύουν οι διατάξεις περί υγειονομικής περίθαλψης των βουλευτών.

12. Σύμφωνα με τις παραπάνω συνταγματικές διατάξεις εγκαθιδρύεται ειδική έννομη σχέση του Π.τ.Δ., η οποία αποχωρίζεται από τις γνωστές μορφές εννόμων σχέσεων των λοιπών διατεταγμένων οργάνων της Πολιτείας (233/2017, 11/1989 γνωμοδοτήσεις Ν.Σ.Κ., 1030/1985 γνωμοδότηση Νομικής Δ/νσης Υπουργείου Οικονομικών). Από την επισκόπηση δε των διατάξεων του ν. 565/1977 προκύπτει ότι ο νόμος αυτός αποτελεί ένα πλήρες σύστημα που ρυθμίζει όλα τα ζητήματα που συναρτώνται με την καταβαλλόμενη στον εν ενεργεία Π.τ.Δ. μηνιαία χορηγία και την καταβαλλόμενη στους αποχωρούντες Π.τ.Δ. αποζημίωση λόγω εξόδων παράστασης. Τυπικώς, δηλαδή, το Σύνταγμα και ο ν. 565/1977 αποχωρίζουν την κατ' άρθρο 33 παρ. 3 του Συντάγματος χορηγία του Π.τ.Δ., που παρέχεται σε αυτόν ως αποζημίωση έναντι της άσκησης του ανατεθέντος σε αυτόν λειτουργήματος, από τη νομοθεσία που προβλέπει μισθούς (και συντάξεις) των λοιπών εργαζομένων, προς το σκοπό να μην ισχύει, επί της αποζημίωσης αυτής, το νομικό καθεστώς που ισχύει επί των τυπικών μισθών και συντάξεων αλλά να ισχύει επ' αυτής μόνο το ειδικό καθεστώς που προβλέπει και αποκλειστικώς ρυθμίζει την αποζημίωση αυτή (11/1989 Γνωμ. Ν.Σ.Κ.). Όταν δε ο νομοθέτης θέλησε σε μεταγενέστερο χρόνο να ρυθμίσει θέματα της χορηγίας και της αποζημίωσης λόγω εξόδων παράστασης, όπως ανακαθορισμό-μείωση των αντίστοιχων ποσών, στο πλαίσιο λήψης οριζόντιων

μέτρων για τη μείωση των αποδοχών στον ευρύτερο δημόσιο τομέα για να περιοριστούν τα δημοσιονομικά ελλείμματα, το έκανε με ρητή διάταξη που αφορά ειδικά τον Π.τ.Δ. και δεν τον υπήγαγε στις διατάξεις που ρυθμίζουν το ίδιο ζήτημα για τους δημόσιους λειτουργούς και τους υπαλλήλους του δημοσίου εντάσσοντας αυτόν στον εννοιολογικό προσδιορισμό του δημοσίου λειτουργού-δημοσίου υπαλλήλου (άρθρο 1 παρ.1, 2 ν. 3833/2010).

13. Μέχρι το έτος 1990 το συνταξιοδοτικό σύστημα των δημοσίων υπαλλήλων και λειτουργών χρηματοδοτούνταν αποκλειστικά από το Δημόσιο. Για πρώτη φορά, με το άρθρο 6 του ν. 1902/1990, καθιερώθηκε η επιβολή υπέρ του Δημοσίου κράτησης για σύνταξη επί των συντάξιμων αποδοχών των δημοσίων υπαλλήλων, πολιτικών και στρατιωτικών, που διορίζονται ως τακτικοί υπάλληλοι ή κατατάσσονται ως στρατιωτικοί από 1ης Οκτωβρίου 1990 και συνταξιοδοτούνται από το Δημόσιο (κωδικοποίηση στο άρθρο 59 παρ. 1 του π.δ. 169/2007) καθώς και στους υπαλλήλους των ν.π.δ.δ. και των ν.π.ι.δ. γενικά που έχουν δικαίωμα σύνταξης από το Δημόσιο και στους δημόσιους λειτουργούς που (μετά την αποχώρησή τους) δικαιούνται σύνταξη ή χορηγία από το Δημόσιο (κωδικοποίηση στην παρ. 8 του άρθρου 59 του π.δ/τος 169/2007). Στη συνέχεια, με τη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 20 του ν. 2084/1992, η κράτηση αυτή επεκτάθηκε, από 01.01.1993, σε όλους τους δημόσιους υπαλλήλους (πολιτικούς και στρατιωτικούς) και δημόσιους λειτουργούς που είχαν προσληφθεί μέχρι 30.09.1990 (κωδικοποίηση στην παρ. 9 13 του άρθρου 59 του π.δ. 169/2007). Η παραπάνω κράτηση εξυπηρετεί λόγους δημοσίου συμφέροντος που ανάγονται στη εξασφάλιση της βιωσιμότητας του συστήματος της κοινωνικής ασφάλισης στη χώρα μας (σχετική αναφορά γίνεται στους πέντε πρώτους στίχους της εισηγητικής έκθεσης του ν. 2084/1992).

14. Όπως προεκτέθηκε, η χορηγία του Προέδρου της Δημοκρατίας ρυθμίζεται αποκλειστικά από τις ειδικές διατάξεις του ν. 565/1977, μεταξύ δε των ορισμών του δεν υπάρχει πρόβλεψη για επιβάρυνση της χορηγίας με κρατήσεις του κλάδου σύνταξης ενώ αντίθετα υπάρχει ρητή πρόβλεψη για φορολογία της χορηγίας με παραπομπή στα ισχύοντα για τους βουλευτές καθώς και για υπαγωγή του Προέδρου στην υγειονομική περίθαλψη που ισχύει για τους βουλευτές. Και είναι λογικό τέτοια πρόβλεψη να μην είχε περιληφθεί στο νόμο αυτό κατά το χρόνο έκδοσής του, οπότε η χρηματοδότηση του ασφαλιστικού συστήματος γινόταν μόνο από το Δημόσιο. Μετά όμως την καθιέρωση (από το έτος 1990) της επιβολής κράτησης για σύνταξη σε όλους τους απασχολούμενους στο δημόσιο τομέα στους οποίους αναγνωρίσθηκε

δικαίωμα σύνταξης από το δημόσιο ταμείο, εάν ο νομοθέτης ήθελε να ισχύει η κράτηση αυτή και στη χορηγία του Προέδρου της Δημοκρατίας, θα είχε ορίσει αυτό ρητά με ειδική διάταξη. Και τούτο πέραν του ότι δεν υπάρχει νομοθετική πρόβλεψη περί του ότι η ιδιότητα του Προέδρου της Δημοκρατίας τον υπάγει σε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης (συνταξιοδοτικό) και ότι η θητεία του θεμελιώνει δικαίωμά του για σύνταξη ή για προσαύξηση της σύνταξης που τυχόν δικαιούται από άλλη αιτία. Σημειώνεται ότι ο νομοθέτης έχει ρυθμίσει με ειδικές διατάξεις την υπαγωγή στην κοινωνική ασφάλιση των αιρετών -βουλευτών, δημάρχων-, Προέδρου, Αντιπροέδρου Κυβέρνησης, Προέδρου Βουλής, προσώπων διοίκησης φορέων δημοσίου και ανεξάρτητων αρχών, εξωκοινοβουλευτικών μελών της Κυβέρνησης, μετακλητών υπαλλήλων και την, συνεπεία της υπαγωγής αυτής, υποχρέωση καταβολής από τα πρόσωπα αυτά εισφορών για σύνταξη (άρθρο 8 παρ. 7 του ν. 3833/2010, άρθρο 4 ν.3865/2010, άρθρο πρώτο παρ. Β υποπαρ. Β1 του ν. 4093/2012, άρθρο παρ. 5^Α του ν. 4387/2016, άρθρο 22 του ν. 4488/2017)

15. Εξάλλου, δεν τυγχάνουν εφαρμογής, ως προς το ζήτημα της επιβολής κρατήσεων για σύνταξη στη χορηγία του Προέδρου της Δημοκρατίας, οι διατάξεις των παρ. 1 και 8 του άρθρου 59 του π.δ. 169/2007. Οι διατάξεις αυτές είναι γενικές και δεν κατισχύουν των ειδικών διατάξεων του ν. 565/1977 που ρυθμίζουν τη χορηγία του Προέδρου της Δημοκρατίας καθώς αφορούν, προεχόντως, στους κατέχοντες δια διορισμού ή προσλήψεως θέσεις είτε συνήθεις υπαλληλικές είτε, ως συνήθως αποκαλούνται, θέσεις δημοσίου λειτουργήματος, η δε σχετική έννομη περί την πλήρωση αυτών σχέση είναι δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, μόνιμη ή μετακλητή ή επί θητεία, είναι δε προφανές ότι στις περιλαμβανόμενες στις διατάξεις αυτές διακρίσεις και τους σχετικούς προσδιορισμούς (υπάλληλος, δημόσιος λειτουργός) δεν είναι δυνατόν να καταταγεί και η όλως ειδική έννομη σχέση του Προέδρου της Δημοκρατίας, ως προς τον οποίο ορίζεται στο Σύνταγμα ότι μετέχει της νομοθετικής και εκτελεστικής λειτουργίας, εκλέγεται από τη Βουλή και έχει το χαρακτήρα ρυθμιστή του πολιτεύματος, και επομένως αυτή αυτομάτως αποχωρίζεται από τις γνωστές μορφές εννόμων σχέσεων των λοιπών διατεταγμένων οργάνων της Πολιτείας (11/1989 γνωμοδότηση Ν.Σ.Κ., 1030/1985 γνωμοδότηση Νομικής Δ/νσης Υπουργείου Οικονομικών).

16. Επιπλέον, δεν συντρέχουν ως προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και οι λοιπές προϋποθέσεις που τίθενται από τις διατάξεις των παρ. 1 και 8 του άρθρου 59 του π.δ. 169/2007, αφού ο Πρόεδρος δεν λαμβάνει συντάξιμες αποδοχές ενέργειας, δεν

δικαιούται σύνταξη μετά τη λήξη της θητείας του και εξ αιτίας αυτής, ούτε λαμβάνει, μετά την αποχώρησή του, χορηγία (όπως οι δήμαρχοι και οι Πρόεδροι Κοινοτήτων μετά την αποχώρησή τους από το αιρετό αξίωμα –άρθρο 4 παρ. 12α, 19α του ν. 3513/2006, άρθρα 1, 3 του ν.1205/1981), αλλά μόνο την παροχή του άρθρου 2 του ν. 565/1977, η οποία συνιστά, κατά τη ρητή πρόβλεψη-χαρακτηρισμό του άρθρου αυτού, αποζημίωση λόγω εξόδων παράστασης.

17. Ειδικότερα, η αποζημίωση για έξοδα παράστασης του αποχωρούντος Π.τ.Δ. προδήλως δεν έχει το χαρακτήρα συνταξιοδοτικής παροχής, αλλά αποτελεί μηνιαία αποζημίωση λόγω αυξημένων εξόδων παράστασης που ο αποχωρών Πρόεδρος συνεχίζει να έχει λόγω της ειδικής θέσης του προσώπου αυτού που αποτελεί τον κορυφαίο θεσμό και τον ρυθμιστή του δημοκρατικού μας πολιτεύματος, καλύπτει δε τα πραγματικά έξοδα στα οποία υποβάλλεται αυτός, αφενός μεν για να παρίσταται και να συμμετέχει σε εκδηλώσεις, τελετές και εορτές που επιβάλλονται από το πρωτόκολλο και τα συνταγματικά ήθη και έθιμα, αφετέρου δε για να διατηρεί ένα αξιοπρεπές κοινωνικό και οικονομικό status (233/2017 γνωμοδότηση Ν.Σ.Κ.). Το γεγονός, άλλωστε, ότι ο νομοθέτης δεν αντιμετωπίζει την παροχή αυτή προς τον αποχωρούντα Π.τ.Δ. και τους οικείους του ως σύνταξη, προκύπτει και από το ότι η πληρωμή της αποζημίωσης γίνεται όπως ακριβώς και η χορηγία για τον εν ενεργεία Π.τ.Δ., με δαπάνες της Προεδρίας της Δημοκρατίας και υπό ιδιαίτερο καθεστώς, δηλαδή με ειδική πρόβλεψη στον Κρατικό Προϋπολογισμό και κύριο διατάκτη των σχετικών πιστώσεων τον Γενικό Γραμματέα της Προεδρίας και όχι τις αρμόδιες Δ/σεις του ΓΛΚ (και ήδη e-ΕΦΚΑ) για την απονομή και πληρωμή συντάξεων. Ο νομοθέτης δε σκόπιμα επέλεξε να προβεί στον διαφορετικό νομικό χαρακτηρισμό της φύσης των απολαβών του εν ενεργεία Π.τ.Δ. (ως χορηγίας), σε σχέση με αυτές των αποχωρούντων (ως αποζημίωση). Στην τελευταία αυτή περίπτωση, σκοπός του νομοθέτη ήταν να τονιστεί η αντιμετώπιση της ισόβιας αυτής παροχής, ως αποζημίωσης, η οποία, σε καμία περίπτωση, δεν έχει το χαρακτήρα συντάξιμων αποδοχών, αλλά χορηγείται ακριβώς ως αποζημίωση, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα αυξημένα έξοδα παράστασης που συνεπάγεται ο θεσμός στον αποχωρούντα Πρόεδρο, αλλά και στην οικογένειά του. Αντίθετα, σε άλλες περιπτώσεις προσώπων που διετέλεσαν αιρετοί σε πολιτειακά αξιώματα, όπως οι Δήμαρχοι και οι Πρόεδροι Κοινοτήτων, ο νομοθέτης επέλεξε το χαρακτηρισμό των αποδοχών τους, μετά την αποχώρησή τους από το ανωτέρω αξίωμα, ως χορηγίας (άρθρο 4 παρ. 12α, 19α του ν. 3513/2006, άρθρα 1 και 3 του ν.1205/1981), η οποία,

όπως έχει κριθεί, έχει το χαρακτήρα της σύνταξης (1760/2010 Ολ. ΕΣ). Τέλος, στην περίπτωση που η αποζημίωση λόγω εξόδων παράστασης καταβάλλεται, μετά το θάνατο του αποχωρήσαντος Π.τ.Δ., κατά μεταβίβαση, στην οικογένειά του, με την περιεχόμενη στην παράγραφο 2 του άρθρου 2 του ν. 565/1977 πρόβλεψη περί αναλογικής (και όχι ευθείας) εφαρμογής αποκλειστικά και μόνο των εκάστοτε ισχυουσών συνταξιοδοτικών διατάξεων που αφορούν στον καθορισμό των δικαιούχων μελών της οικογένειας, στις προϋποθέσεις και στη διάρκεια χορήγησης της αποζημίωσης και στο ποσοστό που καθένα από τα μέλη της οικογένειας θα λάβει, ο νομοθέτης δεν ρυθμίζει ένα συνταξιοδοτικό δικαίωμα αλλά «δανείζεται» τον μηχανισμό που χρησιμοποιείται στις γενικές συνταξιοδοτικές διατάξεις προκειμένου να καθορισθούν οι δικαιούχοι, οι προϋποθέσεις και το ποσοστό της αποζημίωσης με έναν ενιαίο τρόπο και με την αυτή φιλοσοφία (Γνωμοδότηση Ν.Σ.Κ. 233/2017).

18. Επίσης, με την ίδια ως άνω αιτιολογία, δεν παρέχουν νόμιμο έρεισμα για την επιβολή της εν λόγω κράτησης (εισφορές κλάδου σύνταξης) στη χορηγία του Προέδρου της Δημοκρατίας οι διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 5 γ παρ.1 του ν. 4387/2016. Δηλαδή, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ενόψει της ειδικής σχέσης που καθιερώνει η εκλογή του, δεν έχει κάποια από τις ιδιότητες (δημοσίου υπαλλήλου ή λειτουργού) τις αναφερόμενες στην παρ. 1 του άρθρου 4 του νόμου αυτού που να επιβάλλει την υπαγωγή του στην ασφάλιση του e-ΕΦΚΑ για σύνταξη ώστε να γεννάται, λόγω της υπαγωγής αυτής, υποχρέωση παρακράτησης από τη χορηγία κρατήσεων-εισφορών για σύνταξη, κατ' άρθρο 5 του ίδιου νόμου, ούτε έχει ρυθμισθεί η ασφάλισή του αυτή βάσει κάποιας ειδικής διάταξης, όπως για τους βουλευτές, δημάρχους, πρόσωπα διοίκησης φορέων του Δημοσίου ή ανεξάρτητων διοικητικών αρχών κλπ (άρθρο 22 του ν. 4488/2017 που συμπλήρωσε το ν. 4387/2016) ή για τα εξωκοινοβουλευτικά μέλη της κυβέρνησης ή υφυπουργούς (άρθρο 5Α του ν. 4387/2016 που προστέθηκε με το άρθρο 23 του ν. 4670/2020). Τούτο δε πέραν του ότι η ισόβια μηνιαία αποζημίωση λόγω εξόδων παράστασης του άρθρου 2 του ν. 565/1977, δεν αποτελεί σύνταξη, όπως προεκτέθηκε στην παράγραφο 17, και, κυρίως, καταβάλλεται στον αποχωρούντα Πρόεδρο, όπως και η χορηγία στον εν ενεργεία Πρόεδρο, με απευθείας επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού (ΚΑΕ0114) και όχι του e-ΕΦΚΑ, οι γενόμενες δε επί της χορηγίας κρατήσεις για σύνταξη δεν αποδίδονται στον e-ΕΦΚΑ αλλά αποτελούν έσοδο του κρατικού προϋπολογισμού (ΚΑΕ 0824).

19. Ενόψει των προεκτεθέντων, κατά την άποψη της πλειοψηφίας, η κράτηση για σύνταξη που επιβάλλεται στην, προβλεπόμενη από τις διατάξεις του άρθρου 1 του ν. 565/1977, μηνιαία χορηγία του Προέδρου της Δημοκρατίας, δεν ευρίσκει έρεισμα στις διατάξεις του άρθρου 59 παρ.1 και 8 του π.δ. 169/2007 ούτε στις διατάξεις του άρθρου 4 παρ.1 και του άρθρου 5 παρ.1 του ν. 4387/2016.

20. Σύμφωνα με την μειοψηφήσασα γνώμη που υποστηρίχθηκε από τους Νομικούς Συμβούλους του Κράτους Κωνσταντίνα Χριστοπούλου, Διονύσιο Χειμώνα, Παρασκευά Χρυσοστομίδη, Ιωάννη Αλεξανδράκη, Νικόλαο Πατηνιώτη, Παναγιώτη Πανάγο και Μαρία-Λουίζα Μπακαλάκου (ψήφοι 7), με την οποία συντάχθηκε και η εισηγήτρια Πάρεδρος του Ν.Σ.Κ., Αικατερίνη Πουλίδου (γνώμη άνευ ψήφου), από τις προπαρατιθέμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς και σε συνδυασμό, συνάγονται τα ακόλουθα:

21. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι άμεσο όργανο του Κράτους και ο κατ' εξοχήν δημόσιος λειτουργός, στον οποίο το Σύνταγμα απονέμει μόνο αρμοδιότητες (διοικητικές, νομοθετικές, ρυθμιστικές) και όχι προσωπικά δικαιώματα ή προσωπικές προνομίες (βλ. Το Σύνταγμα – Κατ' άρθρο Ερμηνεία, Συλλογικό Έργο Φ. Σπυρόπουλος, Ξ. Κοντιάδης, Χ. Ανθόπουλος, Γ. Γεραπετρίτης, έκδοση έτους 2017, σελ. 971 & 794-795, Επίτομο Συνταγματικό δίκαιο Κων/νος Γεωργόπουλος, έκδοση έτους 2001, σελ. 349, Συνταγματικό Δίκαιο Φίλιππος Κ. Σπυρόπουλος, έκδοση έτους 2018, σελ. 20-21, 54-56, 349-350, Συνταγματικό Δίκαιο, τόμος 2ος, Αθανάσιος Γ. Ράικος, έκδοση έτους 2002, σελ. 714-715, Σ.τ.Ε. 7μελούς 1688/1991 σκ. 4^η, 5μελούς 470/1996, 3534/1998, 1016/2000 και Ειδ. Δικ άρθρου 88 παρ. 2 Συντ. 13/2006 σκ. 6^η). Κατά την έννοια δε της παρ. 4 του άρθρου 4 του Συντάγματος, «δημόσια λειτουργία» δεν αποτελεί κάθε δημοσιοϋπαλληλική θέση, αλλά μόνο όσες θέσεις συνεπάγονται συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας, όπως συμβαίνει κατεξοχήν με τους φορείς των τριών λειτουργιών του άρθρου 26 του Συντάγματος (Πρόεδρο της Δημοκρατίας, βουλευτές, μέλη της κυβέρνησης, δικαστικούς λειτουργούς) (βλ. Κ. Χρυσόγονος/Σ. Βλαχόπουλος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, σελ. 203 επ. και Υπαλληλικός Κώδικας Ερμηνεία κατ' Άρθρο, Σταυρ. Κτιστάκη/Βασ. Κονδύλης/Ευαγγ. Τζιράκη, έκδοση 2018, σελ. 24). Το Σύνταγμα προβλέπει προεδρική χορηγία (άρθρο 33 παρ. 3) ως αντιστάθμισμα του ευρύτατου ασυμβίβαστου του Προεδρικού αξιώματος με κάθε άλλο αξίωμα, θέση ή έργο (άρθρο 30 παρ. 2) και εξασφάλιση της ανεξαρτησίας του Προέδρου, η οποία έχει καθοριστεί

νομοθετικά σε ύψος διπλάσιο της βουλευτικής αποζημίωσης (βλ. Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, Αντώνη Μ. Παντελή, 5η έκδοση, σελ. 370).

22. Σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στην παρ. 8 του άρθρου 59 του π.δ.169/2007 «Κώδικας Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων», η κράτηση της παραγράφου 1 του άρθρου 59 του ίδιου νόμου επιβάλλεται και «... στις συντάξιμες αποδοχές οιοδήποτε δημόσιου λειτουργού που δικαιούται σύνταξη ή χορηγία από αυτό ....» Κατά συνέπεια, η χορηγία που λαμβάνει ο Π.τ.Δ. από το Δημόσιο, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 565/1977 υπόκειται σε συνταξιοδοτική κράτηση ποσοστού 6,67%, κατ' άρθρο 59 παράγραφοι 1 και 8 του π.δ. 169/2007 «Κώδικας Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων» και όχι βάσει του άρθρου 5 του ν. 4387/2016. Και τούτο διότι το Δημόσιο είναι αυτό που καταβάλλει, με απευθείας επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού, την ισόβια μηνιαία αποζημίωση της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 565/1977 στον αποχωρούντα Π.τ.Δ., η κράτηση δε αυτή αποτελεί έσοδο του κρατικού προϋπολογισμού και μεταφέρεται στον ΚΑΕ 0824.

23. Η ως άνω, δε, ισόβια μηνιαία αποζημίωση αποτελεί μία δημοσίου δικαίου χρηματική παροχή, που φέρει, λόγω του τρόπου που θεμελιώνεται και παρέχεται, τον χαρακτήρα της σύνταξης, για τον χαρακτηρισμό της οποίας, προέχουσα σημασία δεν έχει η ονομασία της, αλλά η λειτουργία την οποία επιτελεί (βλ. Άγγελος Στεργίου, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης Δ' έκδοση, σελ. 947 και Ελ. Συν. Ολομ. 1760/2010). Ειδικότερα, προβλέπεται η κατά τρόπο περιοδικό καταβολή της στον αποχωρούντα Π.τ.Δ. αντί της χορηγίας, που είναι κατ' ουσία μισθός και ως συνέχεια αυτής, μετά την αποχώρησή του, ορίζεται δε το ύψος της σε εύλογη ποσοτική σχέση με την καταβαλλόμενη, όσο ήταν εν ενεργεία, χορηγία, ως αναγκαίο αντιστάθμισμα των ιδιαίτερων δεσμεύσεων που συνεπάγεται για την προσωπική του κατάσταση η ειδική λειτουργική του σχέση με το Κράτος και η εκτέλεση των καθηκόντων του, ώστε να εξασφαλίζεται η διαβίωσή του κατά τρόπο συνάδοντα προς την μοναδικότητα του αξιώματός του και η διαβίωση, μετά το θάνατό του, των εκ μεταβίβασης δικαιούχων αυτής (βλ. Ελ. Συν. Ολομ. 244/2017 σκ. VI. Α και Α. 3, Τμ. IV 957/2021 σκ. 31, Σ.τ.Ε. 7μελούς 1688/1991 σκ. 4^η κ.ά ως άνω., Γνμδ Ν.Σ.Κ 11/1989 και Γνμδ Ν.Σ.Κ. Ολομ. 166/Συνεδρίαση 15.3.1974).

24. Ο χαρακτήρας της ισόβιας μηνιαίας αποζημίωσης ως σύνταξης επιρρωνύεται και από τις διατάξεις των παρ. 2 και 3 του άρθρου 2 του ν. 565/1977, στις οποίες αφενός (παρ. 2) ορίζεται ρητά η αναλογική εφαρμογή των συνταξιοδοτικών διατάξεων του Δημοσίου για τη μεταβίβαση της ανωτέρω παροχής στα μέλη της οικογένειας των

θανόντων Προέδρων της Δημοκρατίας, αφετέρου (παρ. 3) ταυτίζεται η ισόβια μηνιαία αποζημίωση από τον νομοθέτη με τις λοιπές εκ του Δημοσίου Ταμείου συνταξιοδοτικές παροχές αποκλεισμένης ρητά της σύγχρονης καταβολής αυτής με «πάσαν άλλην εκ συντάξεως παροχήν εκ του Δημοσίου Ταμείου» σύμφωνα και με την γενική αρχή του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων περί απαγόρευσης καταβολής διπλής σύνταξης από το Δημόσιο Ταμείο [άρθρο 58 παρ. 8 του π.δ/τος 169/2007 (άρθρο 58 παρ. 1 του ν. 1854/1951, εδάφιο πρώτο)].

25. Η ανωτέρω δε κράτηση αποτελεί κοινό έσοδο του Κράτους για την αντιμετώπιση του συνόλου των εξόδων του σύμφωνα με την αρχή της καθολικότητας του κρατικού προϋπολογισμού και της απορρέουσας από αυτή ειδικότερης αρχής του μη ειδικού προορισμού των εσόδων, δεν έχει ανταποδοτικό χαρακτήρα, είναι υποχρεωτική και επιβάλλεται ακόμη και στην περίπτωση που αυτή δεν οδηγεί σε συνταξιοδοτική αξιοποίηση. Περαιτέρω, με την επιβολή της επιδιώκεται σκοπός δημοσίου συμφέροντος και ειδικότερα η διασφάλιση ενός δίκαιου και βιώσιμου συνταξιοδοτικού συστήματος, με την αποφυγή της υπέρμετρης επιβάρυνσης του Δημόσιου Ταμείου, μέσω της απώλειας εσόδων απαραίτητων για τη λειτουργία του συνταξιοδοτικού συστήματος ενόψει της αρχής της δημοσιονομικής βιωσιμότητας (βλ. Ελ. Συν. Τμ. II 4034/2014 σκ. III, 951/2016 και ΣτΕ 4664/2012, σκ. 4^η).

26. Σημειωτέον ότι εάν ο νομοθέτης ήθελε να εξαιρέσει από τις κρατήσεις και τη μηνιαία χορηγία της παρ. 1 του ως άνω άρθρου 1 του ν. 565/1977, θα το όριζε ρητώς, όπως το είχε ορίσει στην, ήδη καταργηθείσα από το 2012, διάταξη της παρ. 2 του ιδίου ως άνω άρθρου.

27. Εν όψει των ανωτέρω, κατά την άποψη της μειοψηφίας, η καταβαλλόμενη στον Π.τ.Δ. μηνιαία χορηγία οδηγεί σε λήψη ισόβιας μηνιαίας αποζημίωσης, η οποία ενέχει τα χαρακτηριστικά σύνταξης και για τον λόγο αυτόν υπόκειται στην συνταξιοδοτική κράτηση του άρθρου 59 του π.δ.169/2007. Η παραπάνω γνώμη, συνάδει με τις απορρέουσες από τα άρθρα 25 παρ. 4 και 4 παρ. 5 του Συντάγματος αρχές της κοινωνικής αλληλεγγύης, της ισότητας στα δημόσια βάρη, της βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος ενόψει της αρχής της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, που διέπουν το συνταξιοδοτικό σύστημα του Δημοσίου. Τούτων παρέπεται ότι η μηνιαία χορηγία που λαμβάνει ο Π.τ.Δ. θα μπορούσε να τύχει απαλλαγών από συνταξιοδοτικές κρατήσεις που ισχύουν για όλους τους δημοσίους λειτουργούς και υπαλλήλους, μόνο με ειδική διάταξη νόμου έχουσα έρεισμα σε σχετική επιφύλαξη του Συντάγματος.

Απάντηση

28. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στο ερώτημα που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α΄ Τακτική Ολομέλεια) γνωμοδοτεί, κατά πλειοψηφία, ότι η κράτηση για σύνταξη που επιβάλλεται στην, προβλεπόμενη από το άρθρο 1 του ν. 565/1977, μηνιαία χορηγία του Προέδρου της Δημοκρατίας, δεν ευρίσκει έρεισμα στις διατάξεις του άρθρου 59 παρ. 1 και 8 του π.δ. 169/2007 ούτε στις διατάξεις του άρθρου 4 παρ. 1 και του άρθρου 5 παρ. 1 του ν. 4387/2016.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ**Αθήνα, 21-12-2023****Η Πρόεδρος****Η Εισηγήτρια****Νίκη Μαριόλη****Πρόεδρος του Ν.Σ.Κ.****Αικατερίνη Πουλίδου****Πάρεδρος του Ν.Σ.Κ.**